

CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Cíle udržitelného rozvoje (ve zkratce SDGs, z anglického Sustainable Development Goals) je set 17 cílů pro udržitelný rozvoj naší planety. Cíle vznikly na základě třiletého vyjednávání mezi členskými státy OSN, zástupci občanské společnosti, podnikatelské sféry, akademické obce i občany. Hlavními cíli agendy je odstranění extrémní chudoby a hladu, boj proti nerovnostem či klimatická opatření. Cíle byly přijaty v roce 2015 a mají být splněny do roku 2030.

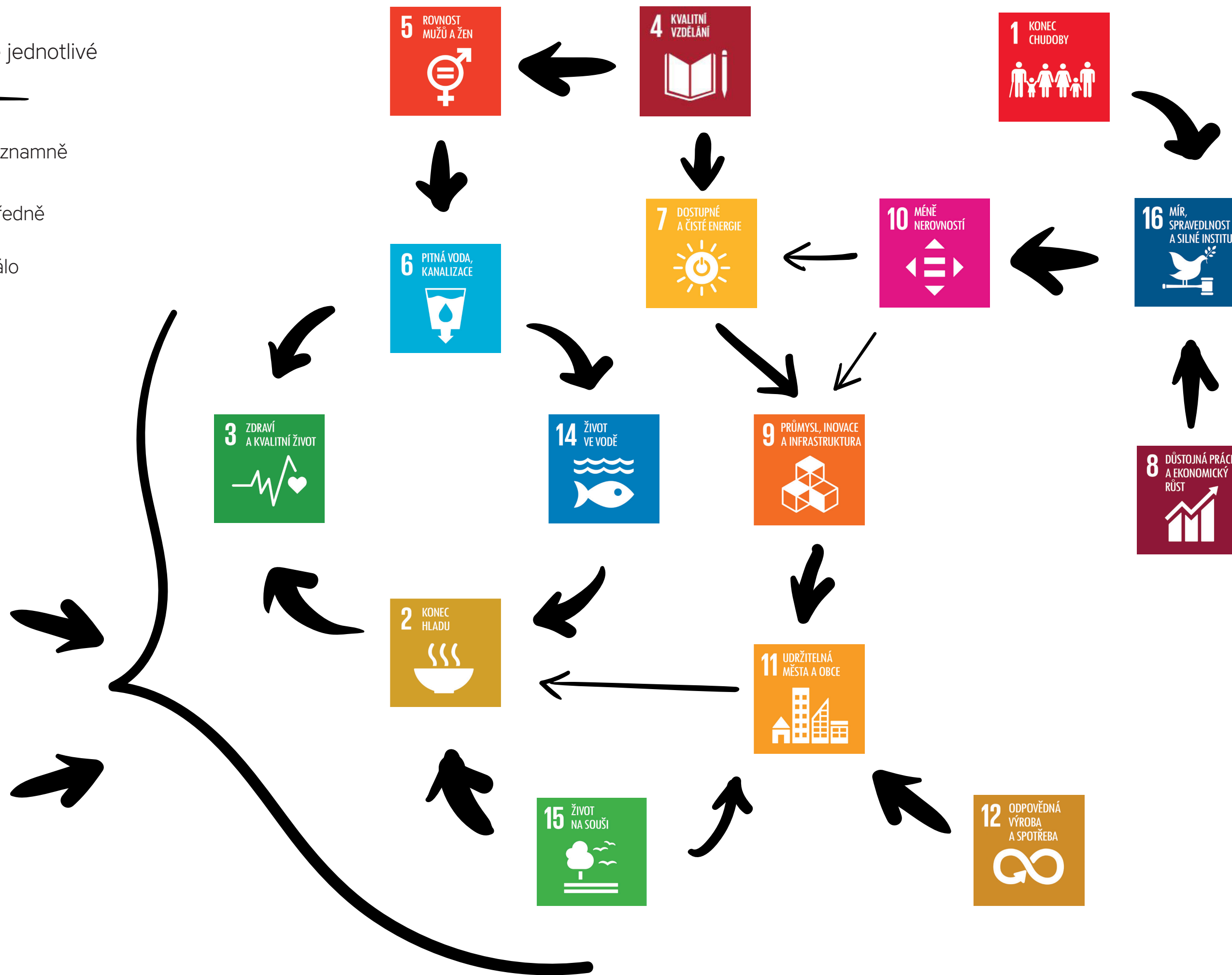
Cíle udržitelného rozvoje se zaměřují na všechny aspekty života všech lidí na naší planetě a jsou vzájemně provázány. Každý ze 17 cílů je rozpracován do podcílů, kterých je celkem 169 a u každého podcíle jsou vytvořeny hodnotící indikátory, které by měly napomoci při sledování posunu a výsledky u jednotlivých cílů.

K dosažení úspěchu nestačí splnit jen některé z cílů, ale je nutné se snažit o naplnění všech jako celku.

Jakou mírou se jednotlivé cíle ovlivňují:

- Významně
- Středně
- Málo

Ovlivňují vše:

UDRŽITELNOST

VÍTE, CO ZNAMENÁ UDRŽITELNOST, NA KTERÉ JSOU CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ZALOŽENY?

Ve spojitosti s SDG's mluvíme o udržitelném rozvoji, díky kterému jsou zajištěny všechny naše potřeby v současnosti bez obav, že bychom svým jednáním ohrozili potřeby budoucích generací či na úkor jiných národů. Hlavním důrazem udržitelného rozvoje je plnohodnotné zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti, tedy kvalitního životního prostředí, pro současné i budoucí generace.

Udržitelný rozvoj se skládá ze tří sfér – sociální, ekonomické a environmentální, které nelze vnímat odděleně, jedná se totiž o propojený systém. Stejně tak musí i Cíle udržitelného rozvoje pokrývat všechny tři oblasti, aby bylo zaručeno efektivní fungování.

DO SOCIÁLNÍ SFÉRY PATŘÍ

Základem sociální sféry je budování udržitelné společnosti vzdělaných, odpovědných a aktivních občanů, kteří se zajímají o své okolí, respektují lidská a občanská práva a také usilují o omezování rozdílů a chudoby ve společnosti.

NAPŘÍKLAD: V České republice vnímáme možnost chodit do školy či k lékaři jako běžnou věc, ale ne všude na světě mají lidé stejné příležitosti. Je tedy potřeba umožnit, aby byl každý člověk chráněn například před nezaměstnaností a byl mu umožněn přístup ke kvalitní zdravotnické péči či vzdělání. Těmto věcem se říká sociální ochrana, která by měla být zajištěna jako podpora i těm nejchudším a nejvíce zranitelným lidem.

DO EKONOMICKÉ SFÉRY PATŘÍ

V dnešní době ne vždy dbáme na to, jak náš rozvoj ovlivňuje životní prostředí. Možnosti našeho rozvoje se odvíjejí od možností, které nám dávají přírodní zdroje. Proto bychom je měli využívat tak, aby nedošlo k jejich úplnému vyčerpání.

Je nutné dbát na to, aby se podniky při svém provozu chovaly zodpovědně a nepoškozovaly životní prostředí. Zároveň je důležité zachovat udržitelnou spolupráci mezi hospodářským průmyslem, mezinárodním obchodem a rozvojem regionů s jejich sociální i environmentální sférou.

NAPŘÍKLAD: Modernizace technologií přispívá k účinnějšímu a udržitelnějšímu využívání zdrojů tak, aby byly šetrnější k životnímu prostředí.

DO ENVIRONMENTÁLNÍ SFÉRY PATŘÍ

Jsme závislí na přírodních zdrojích, jako jsou například dřevo, kovy, fosilní paliva, voda, vzduch a půda, bez kterých bychom na Zemi přežili s velkými obtížemi. Proto s nimi musíme hospodařit tak, aby nám v budoucnu nedošly. Z toho důvodu musíme dbát na ochranu vzácných ekosystémů, omezování znečištění při těžbě a spotřebě neobnovitelných zdrojů a přijmout klimatická ochranná opatření.

NAPŘÍKLAD: V České republice vnímáme čistou pitnou vodu jako samozřejmost, ale ne všude na světě je tomu stejně. Z toho důvodu je potřeba snižovat znečištění vod různými odpady a zvyšovat recyklaci odpadních vod. S dostatkem čisté vody nesouvisí pouze naše potřeby, ale je s ním spojeno kvalitní fungování ekosystémů, jako jsou lesy, mokřady, řeky a jezera.

Ke všem těmto cílům by mělo dopomoci Partnerství ke splnění cílů.

JAK SE MŮŽEME CHOVAT VÍCE UDRŽITELNĚ?

Základními možnostmi, jak šetřit životní prostředí a chovat se udržitelně, je nespotřebovat zbytečné množství plastů, vyvarovat se plýtvání vodou, nákupu zbytečného množství oblečení, používat přírodní čisticí prostředky, jezdit do práce na kole, třídit odpad anebo kupovat pouze tolik jídla, kolik opravdu spotřebujeme.

Pokud chcete zjistit, do jaké míry je vaše chování udržitelné, je hned několik způsobů, jak na to. Obecně těmto způsobům měření říkáme indikátory a patří mezi ně například ekologický batoh.

CO JE TO EKOLOGICKÝ BATOH?

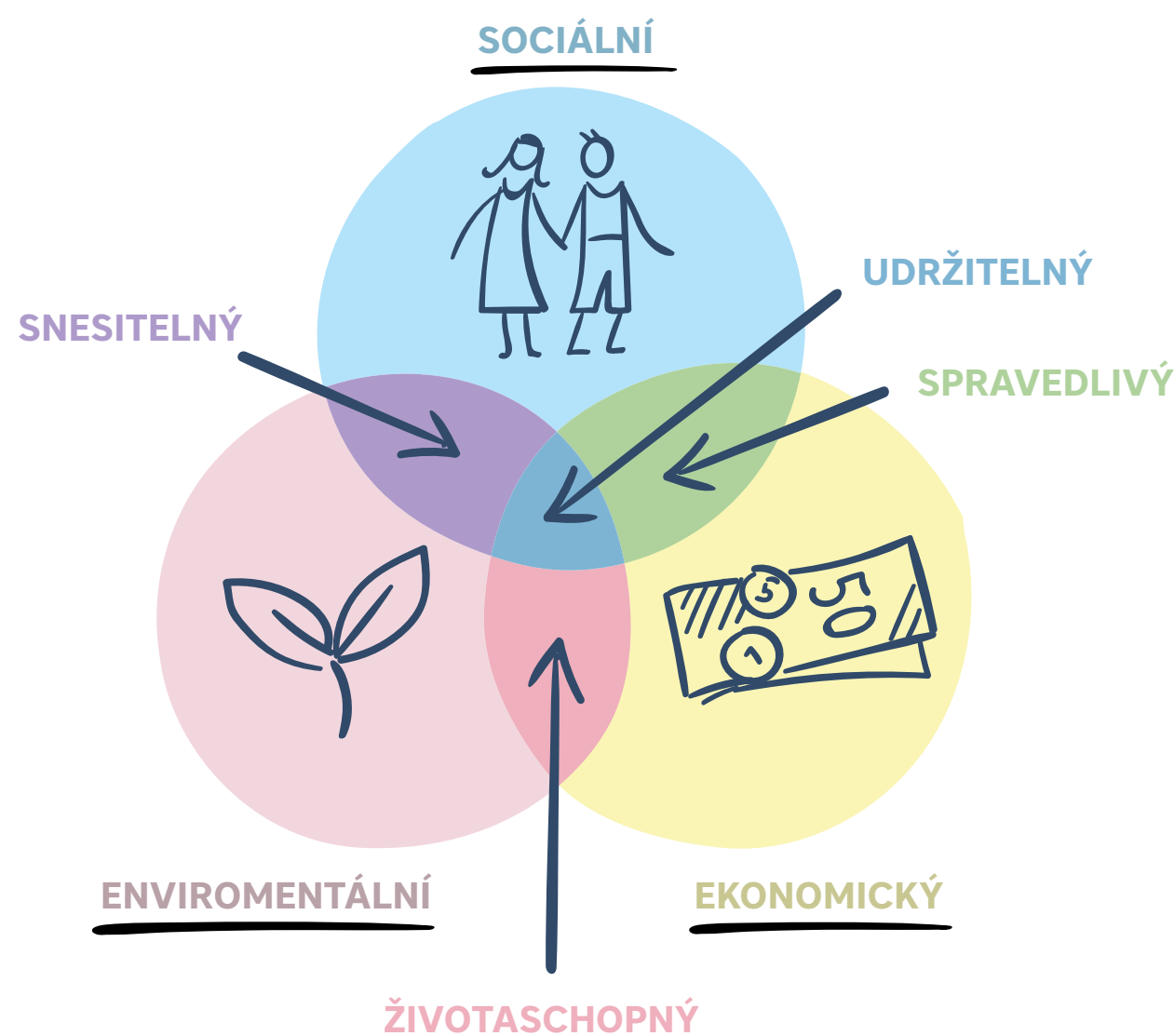
Je to celkové množství materiálů, které spotřebujeme, přemístíme či nějakým způsobem zůžijeme a znehodnotíme na výrobu a provoz produktu. Ekologický batoh můžeme spočítat na určité časové období nebo na celý životní cyklus produktu. Životní cyklus zahrnuje těžbu surovin potřebných na výrobu, samotnou výrobu, období používání a následně odstranění produktu v podobě odpadu.

Můžeme tedy zjistit, kolik materiálu spotřebujeme na výrobu a například roční provoz auta, televize, telefonu či ledničky.

SLYŠELI JSTE NĚKDY O UDRŽITELNÉ SPOTŘEBĚ A VÝROBĚ?

Jde o používání služeb a výrobků, které uspokojí naše základní potřeby a zlepší kvalitu života, ale zároveň snižují spotřebu přírodních zdrojů, používání škodlivých látek a produkci odpadů během celého životního cyklu dané služby či výrobku tak, aby nebyly ohroženy potřeby budoucí generace.

- Př.** Pokud nakupujeme lokální potraviny, nezatežujeme tak životní prostředí tím, že se během přepravy potravin na dlouhé vzdálenosti uvolňují do ovzduší škodliviny.
- Př.** Při nákupu oblečení zvážíme, zda nový kousek do šatníku opravdu potřebujeme. V případě, že potřebujeme, preferujeme koupi kvalitního oblečení, které nám vydrží delší dobu.
- Př.** Vážíme si elektroniky, kterou máme. Například se staráme o svůj mobilní telefon tak, aby fungoval co nejdéle. Díky tomu ušetříme zdroje a energie, které jsou potřeba na výrobu nového telefonu.

KLIMATICKÁ ZMĚNA

ZMĚNY KLIMATU

Změna klimatu přináší změny v intenzitě a četnosti teplot, sucha, dešťů, povodní, zvýšení hladiny moří a dalších jevů, které byly v minulosti méně časté.

Nejčastěji pocítíme změny klimatu související s teplotou. Ty se mohou projevat v létě dlouhodobými horky, která provází období sucha. Na podzim se naopak vyskytují vytrvalé deště, které mají za následek častější výskyt záplav, a v zimě jsou pak například silné mrazy. Všechny tyto změny mají z dlouhodobého hlediska negativní vliv na fungování ekosystémů, lidské zdraví a celkově mohou ovlivňovat naši populaci, a to kvůli dopadu na vodní hospodářství, lidské zdraví, zemědělství, potravinovou bezpečnost či rozšíření neobyvatelných oblastí.

Často také mluvíme o změnách zalednění ploch v arktické oblasti, tání ledovců a následném zvyšování hladiny moří. Zvyšování hladiny moří má za následek záplavy v přímořských oblastech, zaplavení pobřežních mokřadů či solných bažin a také rozrušování půdy. Mimo jiné dochází k úbytku sněhové pokrývky, které má na svědomí rozmrzání permafrostu, tedy stále zamrzlé půdy v chladných oblastech.

A jak se změny klimatu projevují v České republice? I když tyto změny nejsou tak citelné jako v arktických nebo přímořských oblastech, i u nás se setkáváme s extrémnějšími výkyvy v počasí. Ty se týkají především mírnějších zim a teplejších lét, které pak mají za následek nedostatek vody nejen pro zemědělství, ale i pro náš každodenní život.

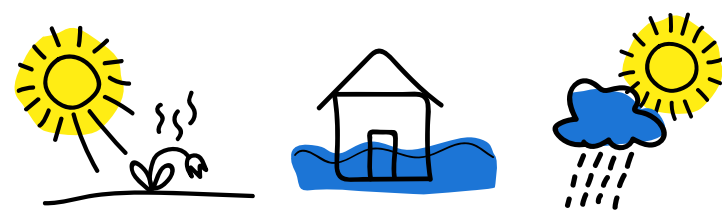
Př. V důsledku kombinace vysoké teploty a sucha dochází také například k úbytku lesních porostů.

Abyste lépe pochopili změny klimatu, je důležité se podívat na skleníkový efekt. Změny klimatu způsobuje přibývání skleníkových plynů v atmosféře, které vznikají hlavně při spalování fosilních paliv, jako je ropa, uhlí nebo zemní plyn. Spalováním uvolněný uhlík na sebe vážou rostliny, ale nejsou schopny pohltit takové množství, které je v současné době do ovzduší uvolňováno.

JAK NAŠE KAŽDODENNÍ ČINNOSTI OVLIVŇUJÍ KLIMA?

Téměř každá naše denní aktivita od dopravy až po jídlo uvolňuje přímo či nepřímo do ovzduší oxid uhličitý nebo další skleníkové plyny. Činnostmi, během kterých unikají tyto prvky do ovzduší, jsou například doprava autem, létání letadlem či výroba elektřiny v tepelných elektrárnách. Mnoho energie se však také spotřebuje během výroby spotřebního zboží (oblečení, elektroniky a dalšího) nebo třeba i potravin. Nesmíme proto zapomínat, že i dalšími činnostmi uvolňujeme nepřímo oxid uhličitý do ovzduší.

Kolik oxidu uhličitého tedy běžně přímo i nepřímo vypouštíme do ovzduší? Zkuste si vypočítat uhlíkovou stopu!

CO TO JE UHLÍKOVÁ STOPA?

Uhlíková stopa je množství uvolněného oxidu uhličitého a ostatních skleníkových plynů během životního cyklu, výroby produktu či služby.

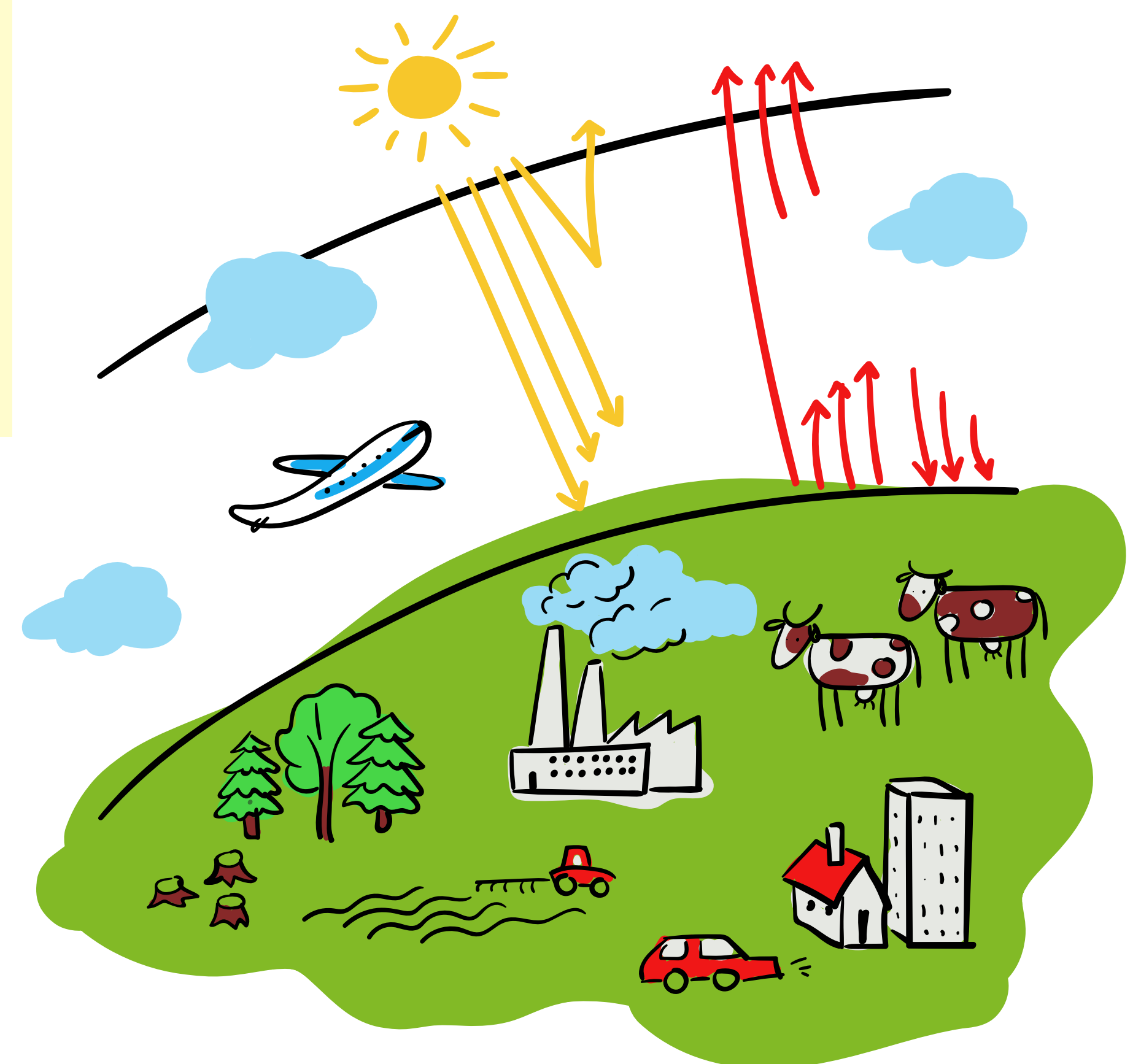
Uhlíkovou stopu můžete vypočítat na osobu, na město, na firmu či na stát. K největším znečišťovatelům v absolutních číslech patří například Čína, Indie, Spojené státy americké, Kanada či Rusko. Při přepočtu na osobu najdeme na horních příčkách menší státy jako je Kuwait nebo Brunej, dále pak Kanadu, Spojené státy či Austrálii, v horní polovině žebříčku je i Česká republika s produkcí 9,6 tun CO₂ na osobu (2022, Ourworldindata).

Čím více bude naše chování šetrnější k přírodě, tím méně budeme přispívat ke změnám klimatu.

Klima neboli podnebí není totéž co počasí. Počasí je aktuální stav atmosféry, který je charakterizovaný několika meteorologickými prvky a podnebí je dlouhodobý stav stejných meteorologických prvků. Proměnlivost podnebí není tak častá jako proměnlivost počasí.

Meteorologické prvky jsou: tlak vzduchu, teplota vzduchu, vlhkost vzduchu, sluneční záření, směr a rychlost větru, oblačnost a srážky.

SCHÉMA SKLENÍKOVÉHO EFEKTU

MIGRACE

VÍTE, CO JE MIGRACE?

Migrace (z latinského překladu migratio) znamená přesouvat. Jedná se o přesun neboli stěhování z jedné oblasti do druhé. Tento pohyb lidí je realizován s úmyslem se v nové oblasti dočasně či trvale usadit.

Migrace probíhá na dlouhé či krátké vzdálenosti. Ačkoliv nejčastěji slyšíme o migraci mezinárodní, kdy lidé překračují hranice jednotlivých států, lidé migrují především uvnitř své země. Migrant tedy nemusí být vždycky jen někdo, kdo se odstěhoval za prací do ciziny. Může to být i někdo, kdo se přestěhoval za prací či studiem z Olomouce do Prahy. Součástí migrace mohou být jednotlivci, rodiny anebo větší skupiny. Mezi migraci nepatří dočasná pohyby lidí, jako je například dojíždění do práce či do školy nebo za turistikou.

Důvodů ke změně bydliště může být hned několik, proto rozlišujeme ekonomickou a environmentální migraci.

EKONOMICKÁ MIGRACE je z jednoho regionu do druhého za vidinou lepších životních podmínek nebo pracovních příležitostí. Ekonomickými migranty jsou například mladí lidé, kteří se stěhují z venkova do měst kvůli lepší občanské vybavenosti (školy, zdravotnická zařízení nebo třeba divadla, kina a podobně). Mohou to však být třeba i čeští lékaři pracující v zahraničí, kde za svou práci obdrží vyšší platové ohodnocení.

ENVIRONMENTÁLNÍ MIGRACÍ myslíme přesun lidí, kteří musí dočasně nebo dlouhodobě opustit místo svého bydliště, a to kvůli zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nemůže dále zajistit bezpečný život. To se většinou děje v důsledku zásadních změn, jako jsou například zemětřesení, povodně nebo hurikány. Lidé také často migrují, protože se nenávratně změnilo prostředí, ve kterém doposud žili – vyčerpaly se nezbytné zdroje pro jejich obživu (zemědělská půda, pitná voda, úbytek ryb a podobně) anebo se zvedla hladina vody a zaplavila jejich obydlí. Příkladem mohou být lidé žijící v pobřežních oblastech, kteří se stěhují více do vnitrozemí kvůli zvyšující se hladině oceánů.

NUCENÁ MIGRACE je nucený pohyb osob mimo jejich domov či region hned z několika různých důvodů. Patří mezi ně například přírodní katastrofa, problémy životního prostředí a války.

Podle údajů OSN za rok 2022 (2023, UNHCR) je v současnosti nuceně vysídleno nejvíce osob od konce druhé světové války. Svě domovy muselo opustit na 110 milionů lidí. Za posledních 10 let toto číslo průběžně narůstá, přispěl k němu například konflikt na Ukrajině, nestabilní situace ve Venezuele, také se zpřesnil odhad počtu afghánských uprchlíků v jiných zemích (např. Íránu).

SLYŠELI JSTE O PUSH A PULL FAKTORECH?

Push faktory jsou nějaké negativní věci, kvůli kterým lidé odcházejí ze své země nebo oblastí, kde bydlí. Patří mezi ně konflikty, sociální nerovnosti, politická nestabilita v zemi apod. Může to být třeba i nedostatek pracovních příležitostí, špatná dostupnost vzdělání atd. V případě environmentální migrace to může být třeba nedostatek zemědělské půdy, znečištěné ovzduší vlivem spalování uhlí, život v povodňových oblastech apod.

Pull faktory jsou pozitivní věci, které lidi lákají do nového regionu. Patří mezi ně vysoká životní úroveň, možnost kvalitního vzdělání, lepší nabídka práce, bezpečný život nebo politická stabilita. S ohledem na životní prostředí můžeme za pull faktory považovat například úrodnější půdu, příjemnější klima, čistší ovzduší apod.

MIGRAČNÍ VLNY

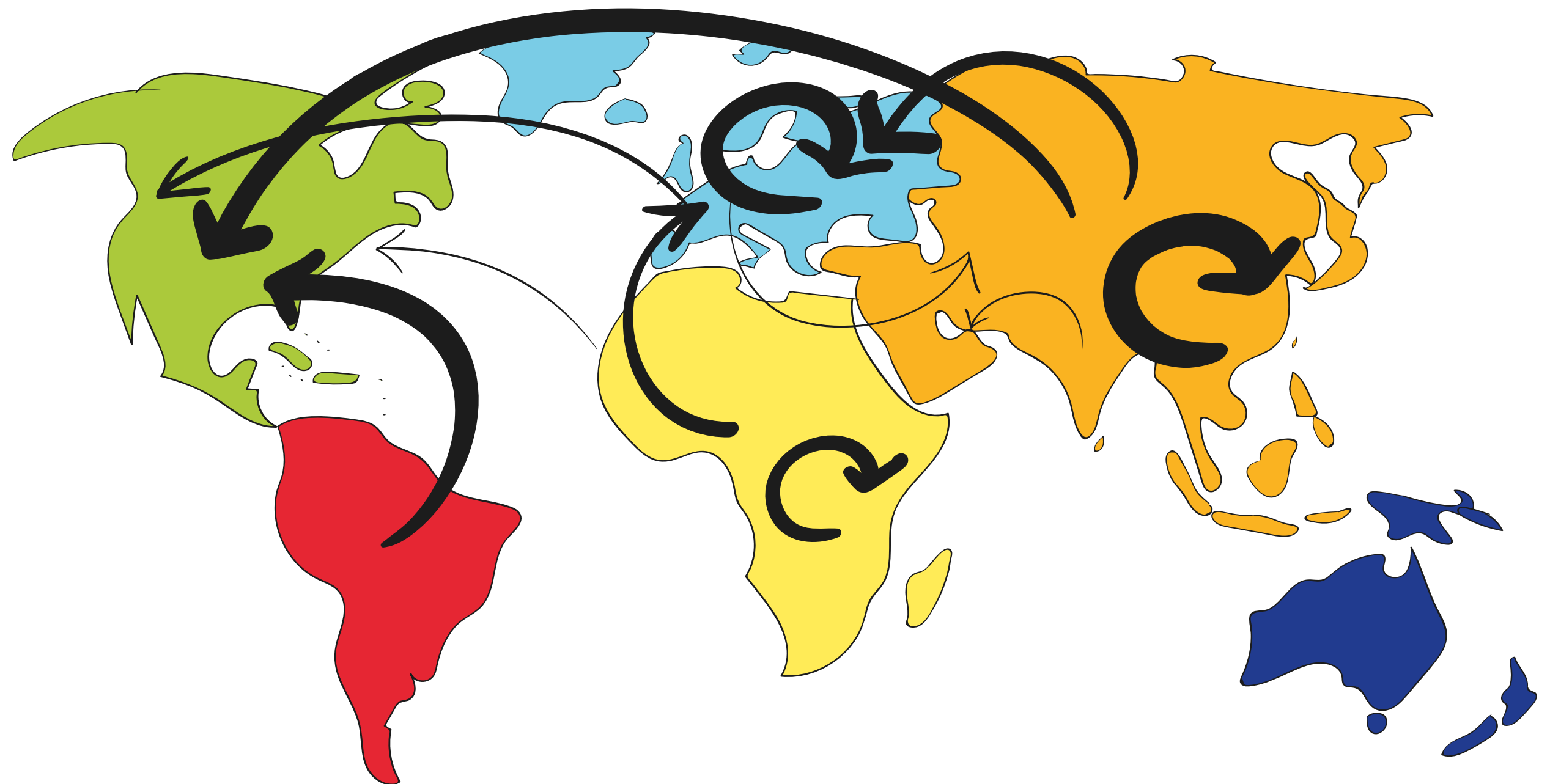
Stěhování národů ve velkém rozsahu se v dějinách lidstva opakovala mnohokrát, a to z různých důvodů.

Hlavní migrační vlny v Evropě se odehrály v rámci stěhování Vizigótů, Slovanů, Germánů a dalších národů, během kterého docházelo k promíchávání kultur, z nichž se vytvořila evropská kultura, kterou zachováváme po mnoho staletí až dodnes.

V novodobých dějinách patří mezi nejvýznamnější osídlování Ameriky, během kterého byly původní indiánské kmeny vytlačeny do rezervací.

Další z velkých migračních vln směřovala do Spojených států amerických mezi lety 1820 a 1890, kdy do země přišlo více než 5 milionů migrantů z Irska a Německa.

ZNÁZORNĚNÍ MEZINÁRODNÍCH MIGRAČNÍCH TOKŮ

17 PARTNERSTVÍ KE SPLNĚNÍ CÍLŮ **PARTNERSTVÍ KE SPLNĚNÍ CÍLŮ**

ÚKOLNÍČEK

Sestavte vlastní desatero věcí, které můžete sami za sebe zlepšit a přispět tak k naplnění Cílů udržitelného rozvoje.

DALŠÍ NÁPADY

GENDER

Rovnost žen a mužů je jedním ze základních předpokladů spravedlivé společnosti a udržitelného rozvoje jak v chudých, tak v bohatých zemích.

VÍTE, CO JE GENDER?

Slovo gender se používá k označení kulturně vytvořených rozdílů mezi muži a ženami. Často se pod tímto označením myslí očekávané chování od mužů a žen. Pojem pohlaví se naopak používá k vyjádření biologického rozdílu.

Od každého jedince očekává společnost určité chování, postoje a hodnoty na základě jeho genderu. Existují mužské a ženské genderové role a také očekávání od mužů a žen se ve společnosti liší. Dnes může problematika genderu zahrnovat například i společenské nerovnosti mezi heterosexuální většinou a homosexuální menšinou.

Genderová rovnost představuje rovnost mužů a žen, a to v několika ohledech. Rovné příležitosti znamenají odstranění viditelných i neviditelných překážek na základě pohlaví. Především zajištění rovných příležitostí na trhu práce, spravedlivější dělu práce, její finanční ocenění, rovný přístup ke kariéernímu postupu, rovný přístup k profesím, vytváření podmínek pro skloubení pracovního a rodinného života apod.

K rovnosti mužů a žen se váže mnoho stereotypů. Mužům se přisuzuje například větší soutěživost nebo to, že nepláčou. O ženách se naopak říká, že mají větší smysl pro pořádek, jsou citlivější a více emotivní.

Ve společnosti jsou ukotvené takzvané tradiční mužské role jako doktor, politik, právník a tradiční ženské role jako zdravotní sestra, sekretářka, prodavačka. V kontextu zaměstnání se nabízí otázka, proč by žena nemohla zastávat roli automechaničky nebo muž vychovatele v mateřské školce?

Ve společnosti není například ani časté, aby žena zastávala politické funkce. Ženy se mohou při vstupu do politiky potýkat jak s neviditelnými překážkami, tak i s přímými omezeními jako jsou zákony, společenské normy či přímé napadání. Od roku 1990 ženy nikdy netvořily více než 26 % členů vlády ČR. Přesto lze v této oblasti vnímat posun. Do roku 1990 mělo celosvětově ženu v čele státu nebo vlády 18 zemí. Nyní (2023) je to 86 zemí.

Téma rovnosti žen a mužů je spojeno i s otázkou spravedlivější mzdy. Nastavení kultury a společnosti se často promítá do nerovného finančního odměňování (tzv. gender pay gap). V České republice (2023) je rozdíl v odměňování mezi muži a ženami cca 16 %. To znamená, že ženy by musely pracovat zhruba o 2 měsíce déle, aby získaly za danou práci stejné finance jako muž. V rámci EU patří ČR k zemím s vyšší platovou nerovností. Nerovnost se výrazně projevuje i s vyšším věkem - seniorky jsou více ohroženy chudobou než senioři.

HISTORIE

V průběhu historie čelily ženy diskriminaci v přístupu ke vzdělání, možnosti volebního práva či osobní nezávislosti. Asi největší rozmach boje za práva žen nastal v 19. století, kdy se takzvané sufražetky scházely a vytvářely nátlak na domácí parlamenty. Prvním státem, který zajistil ženám právo volit, byl v roce 1893 Nový Zéland. Překvapivě ve Švýcarsku bylo ženám přiznáno právo volit až v roce 1971. Poslední zemí na světě, která dala ženám právo volit a být zvoleny, byla v roce 2015 Saudská Arábie.

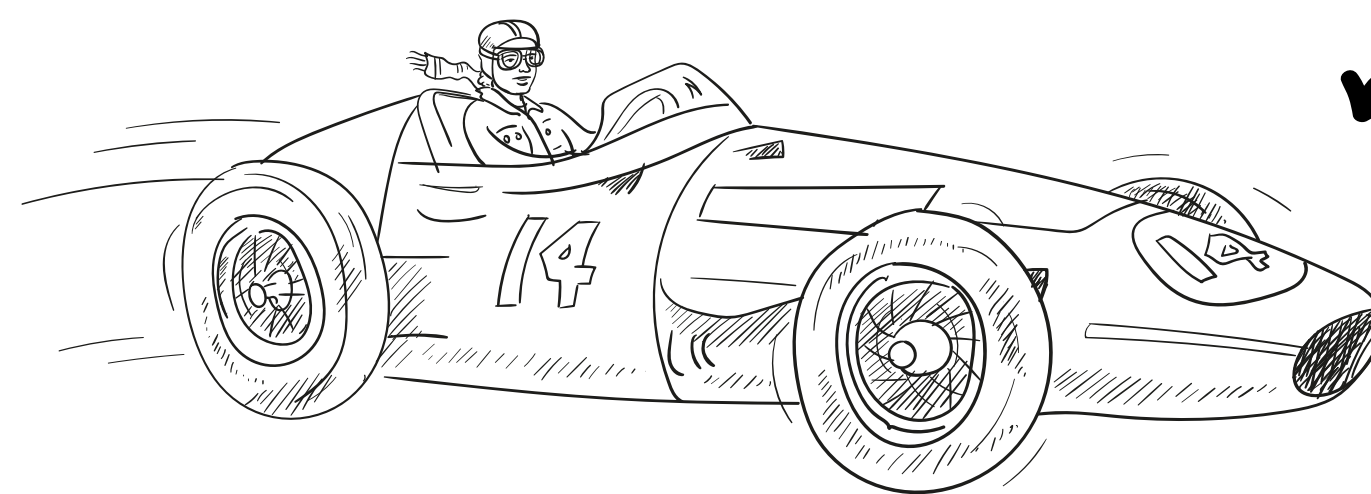
GENDER V ČR

Mezi nejvýznamnější ženy, které se zasadily o volební právo žen u nás, byly Františka Plamínková (novinářka a organizátorka ženského hnutí) a Alice Masaryková (bojovnice za lepší vzdělání žen, dcera Tomáše Garrigua Masaryka). V roce 1919 bylo uznáno volební právo žen v Československu.

Česká republika se připojila ke všem doposud přijatým dokumentům týkajícím se postavení mužů a žen a odstranění jejich diskriminace a vzala na sebe vyplývající závazky.

10. října 2001 byla zřízena Rada vlády pro rovnost žen a mužů jako poradní orgán v oblasti vytváření rovných příležitostí pro ženy a muže. Rada například připravuje návrhy, které prosazují rovnost mužů a žen, sleduje plnění závazků o odstranění všech forem diskriminace, identifikuje ve společnosti aktuální problémy a spolupracuje s neziskovými organizacemi, které se zaměřují na rovnost mužů a žen. Rada vlády pro rovnost mužů a žen úzce spolupracuje s Výborem pro prevenci domácího násilí.

Věděli jste, že v České republice existuje od roku 2009 Výbor pro vyrovnání zastoupení žen a mužů v politice?

ZAJÍMAVOSTI

MARIE CURIE SKLODOWSKA – 1891
První žena, která složila přijímací zkoušky na fakultu fyziky a chemie pařížské Sorbonny

ELIZA LEONIDA ZAMFIRESCU – 1912
První žena, která získala vysokoškolský titul inženýr

GERTRUDE CAROLINE EDERLE – 1926
První žena, která přeplavala kanál mezi Anglií a Francií

AMELIA EARHART – 1928
První žena, která přeletěla Atlantský oceán

MARIA TERESA DE FILIPPIS – 1958
První žena, která se stala pilotkou Formule 1

VALENTINA TERESHKOVA – 1963
První žena, která letěla do vesmíru

